

У головному Законі України — Конституції України, прийнятій 28 червня 1996 р., проголошені основні права і свободи громадян. Так, зокрема, стаття 21 гласить «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчуженими та непорушними». Стаття 23 визначає, що «кожна людина має право на вільний розвиток особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості». У ст. 46 гарантується право на соціальний захист, що включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Окремі закони визначають порядок державної соціальної допомоги різним категоріям громадян: «Про охорону дитинства», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи», «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» тощо.

Правове забезпечення соціальної роботи з дітьми та молоддю регулює Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-14 «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю». Зазначимо, що соціальна робота з дітьми та молоддю відповідно до чинного законодавства повинна здійснюватися уповноваженими органами, підприємствами, організаціями та установами незалежно від їх підпорядкування і форми власності та окремими громадянами і спрямована на створення соціальних умов життєдіяльності, гармонійного та різнобічного розвитку дітей та молоді, захист їх конституційних прав, свобод і законних інтересів, задоволення культурних та духовних потреб.

Проте чи можна говорити про рівність доступу до освіти, культурних та духовних надбань суспільства, соціальних умов життєдіяльності, особистісного розвитку дітей та молоді з особливими потребами, з малозабезпечених сімей чи з сільської місцевості? Крім того, на сьогодні прийнято багато соціальних програм, які фактично існують лише на папері, як то: державне кредитування житла для молодих сімей чи здобуття освіти.

Потребує також удосконалення забезпечення таких соціальних послуг соціального обслуговування дітей та молоді, визначених законодавством, як: гарантованих державою безкоштовних фізкультурно-оздоровчих послуг; у доборі роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, професійної орієнтації та перепідготовки; у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, медичного обслуговування, відпочинку; добродійних послуг для задоволення духовних, культурних, естетичних, виховних, освітніх, оздоровчо-лікувальних, рекреаційних та інших потреб.

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

Кушинська Л.А., доцент кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М.П. Драгоманова

Україна, будучи членом багатьох впливових міжнародних організацій, за останні десять років ратифікувала низку конвенцій, що конкретизують права дитини та пропонують механізм їх реалізації. Будучи ратифікованими відповідно до чинного законодавства, ці міжнародні документи набувають статусу внутрішнього законодавства нашої держави. Конституція України надає перевагу положенням міжнародних угод у разі колізії норм двох різних за походженням систем.

Наразі частиною внутрішнього законодавства є: Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, 1980р.; Європейська конвенція про здійснення прав дітей, 1996р.; Конвенція про юрисдикцію, право, що

застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, 1996р.; Конвенція про контакт з дітьми, 2003р.; Конвенція про стягнення аліментів за кордоном, 1956р. та Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання, 1973р. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми, 1980р. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, 1975р. Недавно ратифіковані Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення, 2007р. та Європейська конвенція про усиновлення (переглянута), 2008р.

Головуючи у Комітеті міністрів Ради Європи, що тривало з травня по листопад 2010 року, наша держава, згідно встановленої традиції, обрала три основних пріоритети головування: захист прав дітей, права людини та верховенство права у контексті демократії і стабільності в Європі, а також зміцнення та розвиток місцевої демократії. Першим пріоритетом було визначено саме захист прав дітей, виходячи з необхідності привернення особливої уваги до цієї сфери діяльності Ради Європи та з огляду на невідкладний характер проблем, які вона вирішує.

22 вересня 2010 року в Міністерстві у справах сім'ї, молоді та спорту проведено перше засідання міжвідомчої робочої групи з розроблення та запровадження механізму моніторингу виконання «Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року». В розробці документу також взяли участь і громадські організації, котрі працюють в сфері захисту прав дитини, метою його є забезпечення оптимального функціонування цілісної системи захисту прав дітей в Україні відповідно до вимог Конвенції ООН про права дитини та приведення законодавчих актів України у відповідність із міжнародними нормами.

Документ зобов'язує Кабінет Міністрів щорічно розробляти та ухвалювати заходи на виконання цієї Програми. У травні 2012 року прийнято розпорядження Кабінету Міністрів № 329-р «Про затвердження плану заходів з виконання у 2012 році Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року». Документ передбачає низку заходів, зокрема, приведення законодавчих актів України у відповідність із міжнародними нормами, які впливають із відповідних міжнародних договорів щодо захисту прав та розвитку дитини, забезпечення подальшої співпраці України з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), іншими міжнародними організаціями з питань захисту прав дітей, забезпечення підготовки, видання та поширення щорічної державної доповіді про становище дітей в Україні.

3 серпня 2011 року запроваджено посаду Уповноваженого Президента України з прав дитини, котрий здійснює свої функції відповідно до Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини та створено Громадську консультативну раду з питань захисту прав дитини та затверджено її персональний склад, до якого увійшли представники всеукраїнських громадських організацій, міжнародних фондів та представників, релігійних конфесій, що долучаються до реалізації прав дітей.

16 грудня 2011 року було підписано Указ Президента України «Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні», котрий зобов'язував Кабінет Міністрів вжити невідкладних заходів щодо активізації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, спрямованої на поліпшення захисту особистих і майнових прав дітей. Минулого року було прийнято Указ Президента України «Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року» від 22 жовтня 2012 року, метою якого було забезпечення реалізації кожною дитиною права на зростання та виховання в безпечному сімейному оточенні, підвищення ефективності роботи державних органів та органів місцевого самоврядування із запобігання соціальному сирітству, вдосконалення системи надання соціальних послуг дітям і сім'ям з дітьми.

Відтак, сфера реалізації прав дитини на рівні національного законодавства України свідчить про виконання нашою державою своїх зобов'язань. Водночас, існують робочі проблеми, вирішення яких вимагає поєднання зусиль як законотворців, так і науковців, педагогів, громадських організацій, всіх небайдужих до прав дітей.

ПРАВОВІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Горбенко С.Л., к.п.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС

Законодавчу, нормативно-правову базу соціальної роботи в Україні визначають правові документи:

1) регламентуючі, дорадчі документи світового співтовариства (акти, декларації, конвенції, рекомендації, резолюції ООН, ЮНЕСКО);

2) внутрішньодержавні юридичні акти (Конституція України, укази Президента України, постанови уряду, накази Міністерства соціальної політики, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я тощо);

3) документи суб'єктів України, які забезпечують реалізацію законів на своїй території, виконання республіканських (АР Крим) нормативних актоположень з правом законодавчої ініціативи;

4) документи муніципальних утворень (міські та сільські ради, районні ради тощо);

5) рішення, накази, розпорядження безпосередньо закладів та організацій соціальних служб.

До основних законодавчих документів соціальної роботи відносяться такі: Загальна декларація прав людини (ООН, 10 грудня 1948 рік, ст. 22), Міжнародний пакт про цивільні та політичні права, Конституція України (статті 21, 23, 24, 46), Закони України від 5 жовтня 2000 р. № 2017 –III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», від 16 грудня 1993р. № 3721 – XII «Про основні заходи соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку», від 21 червня 2001р. №2558 – III «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», від 21 березня 1991р. № 875 – XII «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», від 14 січня 1998р. № 16/98 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інші.

У Загальній декларації прав людини (ст. 22) наголошується, що кожен має право на працю, вільний вибір виду зайнятості, відпочинок і дозвілля, включаючи розумне обмеження робочої години; на життєвий рівень, необхідний для підтримання здоров'я і добробуту свого народу і своєї сім'ї, та інші права і свободи.

У головному Законі України – Конституції України, прийнятій 28 червня 1996 року, гарантуються основні права і свободи громадян:

- стаття 21: усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчуженими і непорушними;

- стаття 23: кожна людина має право на вільний розвиток особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості;

- стаття 24: громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом;

- стаття 46: громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття в незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» є дуже важливим для правової основи соціальної роботи. Державні соціальні стандарти і нормативи встановлюються з метою визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо